עין משפט נר מצוה

טז א מיי' פ"ד מהל' עבדים הל"ז :
יז ב ג מיי' פ"א מהל' יבום הלכה א טוש"ע אה"ע סי' קס סעי' א :
יח ד מיי' פ"ד מהל' ערכין הל"כ :
יט ה מיי' שם הל' כב ועיין בכ"מ :
כ ו מיי' שם הל' כג :
כא ז מיי' פ"ד מהל' ערכין הל"ט :

גמ' ת"ר אם לא יגאל את השדה - בעלים. ואם מכר את השדה - גיזבר. לאיש אחר - לאחר ולא לבן, אתה אומר לאחר ולא לבן או אינו אלא לאחר ולא לאח? כשהוא אומר (א) איש הרי אח אמור הא מה אני מקיים אחר (ב) ולא לבן. ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח? מרבה אני הבן שכן קם תחת אביו ליעידה ולעבד עברי. אדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אחיו לייבום? כלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יש בן אין יבום, ותיפוק ליה דהכא תרתי והכא חדא? משום דעבד עברי מהאי פירכא נמי הוא דנפקא ליה: כלום יש יבום אלא במקום שאין בן. בעי רבה בר אבוה בת מהו שתעמיד שדה לאביה: (ג) כיון דלענין יבום בן ובת כי הדדי פטרי, מוקמה, או דילמא כיון דלענין נחלה בת במקום בן כי אחר דמיא, לא מוקמה? ת"ש דתנא דבי ר' ישמעאל כל שהוא אחר במקום בן והא נמי במקום בן כי אחר דמיא. בעי ר' זירא אשה, מי מעמיד לה שדה: בעל מוקים לה (א) שכן יורשה או בן מוקים לה שכן נוטל בראוי כבמוחזק? תיקו. בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הקדישה פחות משתי שנים לפני היובל מהו שתצא לכהנים? א"ל מאי דעתיך ונגרע מערכך, והיה השדה בצאתו ביובל דבת גירעון אין דלאו בת גירעון לא? אדרבה אם לא יגאל (ד) השדה, והיה השדה בצאתו ביובל והאי נמי בת גאולה היא: גאלה אחד מן הכהנים כו': *תנו רבנן לכהן תהיה אחוזתו מה ת"ל? מנין לשדה שיוצא לכהנים ביובל וגאלה אחד מן הכהנים מנין שלא יאמר הואיל ויוצאה לכהן (ה) והרי תחת ידי ותהא שלי (ו) ודין הוא בשל אחרים אני זוכה בשל עצמי לא כ"ש ת"ל אחוזתו אחוזה שלו ואין זה שלו הא כיצד יוצא מתחת ידו ומתחלקת לאחיו הכהנים:

מתני' *הגיע יובל ולא נגאלה, הכהנים נכנסין לתוכה ונותנין את דמיה דברי ר' יהודה ר"ש אומר נכנסין ולא נותנין ר"א אומר לא נכנסין ולא נותנין אלא נקראת שדה רטושין עד היובל השני, הגיע היובל השני ולא נגאלה נקראת (ז) רטושי רטושין עד היובל השלישי לעולם אין הכהנים נכנסין לתוכה עד שיגאלנה אחר: **גמ'** מ"ט דרבי יהודה (ח) גמר קודש קודש ממקדיש בית מה להלן בדמים אף כאן בדמים ור"ש גמר קודש קודש מכבשי עצרת מה להלן בחנם אף כאן בחנם, ורבי (ט) [יהודה] נמי ניליף מכבשי עצרת? דנין קדשי בדק הבית מקדשי

גמ' לאיש אחר. והיה השדה בצאתו ביובל לכהנים: **ולא לבן**. שאם גאלה בנו אינה יוצאה לכהנים אלא לאביו: **הרי אח אמור**. שיהא כאחר ותצא לכהנים: **ליעידה**. שאם קנה אביו אמה העבריה י] ורוצה (בה) ליעדה לו מיעדה ואין צריך לקדשה בכסף אחר אלא באותו כסף שנתן בה אביו כשקנאה היא מקודשת לו כדמפרש בפ"ק דקדושין (דף יט:) : **ולעבד עברי**. דעובד את הבן אם מת אדוניו בתוך ו' שנים ואינו עובד את האח אם מת אדוניו בלא בן ואחיו יורשו, אין זה עובדו כדאמרינן בפ"ק דקדושין (דף יז:) ה"נ מוקמינן בן במקום אב לשדה אחוזה דכי היכי דאינה יוצאה מיד אביו להתחלק לכהנים אם (ב) גאלה יא] בנו לא תצא לכהנים ביובל: **ותיפוק ליה דהכא תרתי כו'**. ול"ל לתרוצי כלום יש יבום כו': **משום**. דהא דבן קם תחת אביו לעבד עברי לא נפקא לן מקרא אלא מהאי פירכא דכלום יש יבום וכו' דאמרי' בקדושין (דף יז:) מה ראית לרבות את הבן לעבד עברי ולהוציא את האח? מרבה אני את הבן שכן קם תחת אביו ליעידה אדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אחיו ליבום? ומשני כלום יש יבום אלא במקום שאין בן ואי לאו האי פירכא דכלום יש יבום כו' לא נפקא ליה בעבד עברי והוה ליה הכא חדא והכא חדא: **מהו שתעמיד כו'**. אם גאלתה בתו לשדה אחוזה מיד גזבר מהו שילא לאביה ביובל ולא לכהנים: **כל שהוא אחר במקום בן**. דהיכא דיש בן חשוב זה כאחר אינו מעמיד: **אשה**. שהקדישה שדה מלוג מי יפדנה מיד הקדש שלא תצא לכהנים ביובל אם היא אינה יכולה לפדותה: **שכן יורשה**. דהא ירית לה אפי' יש לה בן, בעלה יורשה ולא בן כדכתיב וירש אותה מלמד שהבעל יורש את אשתו (ב"ב דף קיא:) : **או בן מוקים לה**. דהא היכא (ג) דאין בעל ובנה יורשה נוטל בנכסים הראוים ליפול לאחר מיתה כבמוחזק לה לפני מיתה אבל בעל היורש את אשתו אינו נוטל בראוי כבמוחזק כדאמרינן בפרק יש נוחלין (ב"ב דף קיג.) : **הקדישה פחות משתי שנים לפני היובל**. ובא אחר וגאלה ולא בגירוע אלא חמשים שלימין מהו שתצא לכהנים ביובל כשאר שדה אחוזה: **מאי דעתיך**. דתיבעי למימר דלא נפקא: **לשדה שיוצאה לכהנים**. שראוי לצאת לכהנים ביובל שהקדישה בעלים ולא גאלה: **וגאלה אחד מן הכהנים**. מיד גזבר: **בשל אחרים אני זוכה**. יב] (אם) גאלה ישראל היתה יוצאה מידו ואני זוכה בה עם שאר אחיי: **ת"ל לכהן תהיה אחוזתו**. ואיכא למידרש הכי אחוזתו של כהן שירש מאביו תהא שלו אבל זו אינה שלו: **מתני'** כהנים נכנסין לתוכה כו'. כהנים של משמר היובל נכנסין לתוכה יג](כו') והיא חלוטה בידם: **שדה רטושין**. עזובה עד שיגאלנה אחר וכשיגיע יובל תצא מידו לכהנים: **גמ'** ממקדיש בית. במקדיש בית כתיב כי יקדיש את ביתו קדש ובשדה אחוזה כתיב (ויקרא כז) בצאתו ביובל קודש וגו' מה בית לא תצא לעולם מיד הקדש בלא דמים כדכתיב התם והעריכו הכהן וגו' ובית לא נפקא לכהנים לעולם אלא שדה אחוזה לחודה דגזירת מלך היא, אף שדה אחוזה לא תצא מיד הקדש בלא דמים, הילכך כי פריק לה אחר הרי דמיה לבדק הבית הקדש וכי מטי יובל נפקא בחנם לכהנים ואי לא גאלה יהבי כהנים דמי חמשים שקל ושקלי לה: **בכבשי עצרת** כתיב (ויקרא כג) קודש יהיו לה' לכהן (ד) : כבשי עצרת ושדה אחוזה מכ"ד מתנות כהונה נינהו (במדבר יח) אבל בית לא הויא לעולם לכהנים ואפי' גאלה אחר מיד הקדש: מאי

כלום יש יבום אלא במקום שאין בן. פי' ועדיף טפי בן מאח בהאי מילתא אבל אין לפרש כדמשמע לפום ריהטא דשוים הם בדבר הזה והוה ליה בן עדיף ביעידה ועבד עברי דלא משמע כך ביש נוחלין (ב"ב דף קט.) דמסיק דבת קודמת לאב ולאח מטעם זה דלענין יבום בן ובת כי הדדי נינהו לענין נחלה נמי בן ובת כי הדדי נינהו אלמא ע"כ אנו צריכין לומר דמטעם זה בן עדיף טפי מאח:

אחוזתו שלו ואין זו שלו. וא"ת נ"ל אחוזתו בלא קרא טכל לסתור הק"ו כדאיתא בסוף מכילתין גבי שדה חרמין יד] דדייק ק"ו כה"ג דהכא ומסיק מי דמי התם קא זכי בעלמא הכא שקיל ליה ה"נ הוה מצי למפרך ק"ו טו] וי"ל דאי לאו אחוזתו ה"א מג"ש דכהן כהן מגזל הגר דאינה יוצאה מתחת ידו וכן משמע הסוגיא התם פרק הגוזל קמא (ב"ק דף קט: ושם) דת"ר הרי שהיה כהן גוזל הגר מנין שלא יאמר הואיל ויוצא לכהנים והרי הוא תחת ידי תהא שלי ודין הוא אם בשל אחרים זוכה בשל עצמו לא כ"ש טז] [וכו'] והכתיב איש את קדשיו לו יהיה פירוש דמיניה ילפינן (שם) דכהן מקריב קרבנותיו בכל עת ובכל שעה שירצה ואפי' במשמר שאינו שלו וא"כ דין הוא שיקריב אשמו שהוא חייב על גזל הגר וישאר גם הקרן בידו יז] [ומשני] דילפינן כהן כהן משדה אחוזה דיוצא מתחת ידו ומתחלקת לכל [אחיו] הכהנים והתם מכלן ומייתי סוגיא דהכא אלמא אי לא דכתיב אחוזתו ה"א בגזל הגר דאינו יוצא מתחת ידו משום דכתיב ואיש את קדשיו לו יהיה וילפינן נמי שדה יח] שהיא אחוזה דאינה יוצאה מיד כהן מש"ה איצטריך אחוזתו שלו ואין זו שלו וילפינן גזל הגר מיניה מג"ש דכהן כהן: **מה** להלן בדמים אף כאן בדמים. וא"ת מכלן דיש להן לכהנים עליה טפי מאחר דלא דומיא דמקדיש בית דיוצא בדמים לכל מי שירצה וכהן וישראל שוין בו ה"נ הוה לן למימר בזה וי"ל דמשמע ליה פשטיה דקרא הכי ואם לא יגאל את השדה פי' הבעלים אלא עומד ביד הגזבר עד יובל ואם מכר השדה לאיש אחר שגאלו אחר בשני דרכים אלו *) לא יגאל עוד הבעלים מיד הקדש אלא והיה בצאתו ביובל קדש לה' לכהנים יהיה אלמא משמע מתוך הפסוקים שיוצא ליד כהנים ואתיא ג"ש לר' יהודה לאשמועינן שיוצא בדמים ולא בחנם היכא דלא גאלה אחר:

ורבי שמעון מ"ט. תימה שהרי בתחילה שואל הספר מ"ט דר' יהודה אלמא טעמא דר"ש

*) גי' רש"ק לא יגאל עוד ליד הבעלים אלא והיה כו'

תורה אור
ויקרא כז
ב"ב קט. קדושין יז:

מסורת הש"ס

שיטה מקובצת

א] אומר לאיש הרי : ב] אחר לאחר ולא לבן : ג] כיון דלענין ייבום בן ובת כי הדדי נינהו מוקמה. וא"ת כיון דבעי למימר דבת מוקמה משום דפטרה אח מייבום כו' א"כ אמאי לא קאמר נמי טעמא דבן קודם לאח משום דפטר מייבום וי"ל דאין טעם זה מספיק מעיקרא לרבות בן משום דפטר מן חייבום אדרבה היה לנו לרבות אח שכן קם תחת אחיו לייבום אבל בתר דרבינן בן מטעם שכן קם תחת אביו ליעידה ולעבד עברי מעתה יש לנו לדמות בת לבן מטעם דפטרי מן חייבום. הרא"ש ז"ל : ד] יגאל את השדה : ה] לכהן והרי היא תחת : ו] ודין הוא בשל אחרים וכו'. ובת"כ אמרי' השדה בצאתו מלמד ששדה לשון זכר ותימה מאי נפקא מיניה ופי' הר"ר יום טוב מיואני דבשעת הקדש צריך לפרש לשון זכר וליתא דבכתובות אמר לכשאפדנה תיקדש ופרי' דנ"ם הכא דאי שדה לשון נקבה הוי אמינא דתחיה אשדה קאי וה"ק והיה השדה אם גאלה הכהן שנזבר תהיה לו כאחוזתו ולא תצא מתחת ידו אבל השתא דשדה לשון זכר א"כ ע"כ תהיה לא אשדה קאי אלא אאחוזתו קאי כדדרי' הכא אחוזתו תהיה שלו ולא שדה זו שלו. הר"י ז"ל בגליון. וחקשה הר"ר יהודה מקורביל ואפילו אי הוה שדה לשון נקבה (אמאי איצטריך קרא) [נימא דאתא] לאשמועינן דהשדה ישאר לכהנים [דאל"כ אמאי איצטריך קרא] מק"ו שמעינן ליה ודין הוא בשל אחרים אני זוכה כו' וי"ל דמילתא דאתיא בק"ו טרח וכתב ליה קרא או שמא איצטריך לשום דרשא ואע"ג דמקרא ויקם שדה עפרון מספקינן נמי שדה לשון זכר מ"ם הוי אמינא דהוה אנדרונוס כמו כמה (תיבות) [שמות] אבל השתא דבהאי קרא גופיה כתיב לשון זכר ע"כ תהיה אאחוזתו קאי. מהר"י ז"ל והכל הוא תוס' : ז] נקראת שדה רטושין : ח] גמר קודש קודש וכו' גליון תימה א"כ אמאי לא גמר משדה החרם דאיתקש ליה שהוא לכהנים בחנם ולקמן דקאמר בשדה חרם דבא ללמד ונמצא למד נימא שבא ללמד לשדה אחוזה שתהא לכהנים בחנם וי"ל לפי שנתקבלה ג"ש דקדש קדש הוצרך ר"ש גם ללמד ג"ש לאפוקי ג"ש דרבי יהודה וא"ת אמאי לא יליף מחטאת ואשם שהם מתנה לכהן וי"ל משום דבשדה אחוזה כתיב לכהן וילפינן כבשי עצרת דכתיב בהו לכהן או ממקדיש בית דכתיב בית לכהן. הרא"ש ז"ל : ט] ורבי יהודה נמי: י] העבריה. ורצה בנו ליעדה: יא] גאלו ה"נ אם גאלה בנו: יב] וזכה אלמלא גאלה תיבת אם ל"ש: יג] תיבת וכו' נמחק: יד] חרמין דרחה קי"ו: טו] ק"ו דהכא ר"ל: טז] כ"ש ופריך והכתיב: יז] בידו ודחי משום דילפי': יח] שדה אחוזה דהכא מהתם דאינה יוצאה תיבת שהיא נמחק:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' בעל מוקים לה דהוא ירית לה או דילמא: (ב) רש"י ד"ה ולעבד עברי וכו' גאלה בנו ג"כ לא תצא: (ג) ד"ה או דילמא בן וכו' היכא דיורשה בנה נוטל בנכסים כראויים כן צריך להיות ותיבות דאין בעל ובנה נמחק: (ד) ד"ה בכבשי וכו' לכהן הס"ד ואח"כ מ"ה מתנה לכהנים כבשי עצרת:

◆

רבינו גרשום

וגאלה אחד מן הכהנים. והרי היא תחת ידו ביובל. לא יאמר כו' : ואם מכר את השדה גזבר לאיש אחר לא יגאל עוד. לבעלים אלא חוזר לכהנים ביובל : לאחר ולא לבן. שאם מכרה גיזבר לבן המקדיש חוזרת לאביו ביובל : כשהוא אומר איש. סתם משמע אחיו דלא יגאל עוד : מה ת"ל לאחר. לאחר לא יגאל ולא לבן: [ליעדה. דכתיב אם לבנו יעדנה : א) ולעבד עברי. והכא יבום להודיה משום הכי לא פריך הא והכא תרתי משום דעבד עברי מהאי פירכא כלום יש כו' הוא דנפקא הוא דאיתרבי דהכי גמרינן במסכת קדושין דעבד עברי עובד את הבן ולא את האח אתה אומר את הבן או אינו אלא האח ולא את הבן מרבה אני את הבן שקם תחת אביו ליעידה ולשדה ארוזה אדרבה מרבה אני את האח שקם תחת (אביו) [אחיו] ליבום. ופרכינן אהדהוא אדרבה ואמרינן כלום יש יבום אלא במקום שאין בן הא יש בן אין יבום ומהתם איתרבה עבד עברי דהבן קם תחת אביו לעבד עברי דלא אשכחן ליה קרא אלא ליעידה גרידה אשכחן קרא שקם תחתיו הילכך ליכא לפרוכי ותיפוק לי דהתם תרתי דלא אשכחן לתרווייהו מקרא אלא האי פרכינן כלום יש יבום במקום שאין בן והוה ליה כחדא וחדא: בת מהו שתעמוד. כלומר אם גאלה בתו מהו שתעמוד שדה לאביה שתחזור לו ביובל]: כיון דבת במקום בן כי אחר דמ"א. הכי נמי דכי הוא שלא במקום בן נמי לא מוקמה [שדה] לאביה: (אשה שהקדישה שדה מכר לה [הגזבר] וגאלה בעלה מי יעמוד לה בעלה שדה שתהא שלה ביובל מי חשבינן כאילו היא עצמה גאלתו) : [אשה שהקדישה שדה מלוג שלה וגאלה בעלה מי מעמיד לה בעלה שדה שתהא שלה ביובל מי חשבינן כאילו היא עצמה גאלתו] : שכן הבן נוטל בראוי כבמוחזק כדמפרש ביש נוחלין ויפה כח הבן מכח האב : [דלאו בת גירעון לא יוצא לכהנים דפחות מב' שנים אינו מגרע אלא נותן נ' שקל] : והא נמי בת גאולה היא . [ואם לא גאלה] תצא לכהנים : אחוזתו מה ת"ל. [ליכתוב] לכהן תהיה : לשדה שיוצא לכהנים. שלא נגאלה בעלים ולא בנו אלא כהן או אחר שהיא יוצאה לכהנים ביובל מנין שלא יאמר כו' : אחוזתו . של עצמו היא שלו : ואין זו שלו . לבדו הא כיצד כו' : הכהנים נכנסין לתוכה. דכתיב לכהן תהיה : ונותנין את דמיה . להקדש דכתיב קדש לה' : אלא נקראת שדה רטושין . שדה מונחת שאין רשות לאדם בה כדכתיב תשמטנה ונטשתה ומתרגמינן ותרטשנה [עד יובל שני] : רטושי רטושין . שלא יגע אדם בה עד יובל ג' שלעולם אין הכהנים נכנסין לתוכה עד שיגאלנה אחר מיד הגזבר כדכתיב ואם מכר את השדה . גיזבר לאיש אחר לא יגאל עוד לבעלים אלא והיה השדה בצאתו ביובל : מ"ט דר' יהודה . דקאמר הבא ונותן את דמיה : [כתיב הכא קדש לה' כשדה החרם וכתיב ואיש כי יקדיש את ביתו קדש] מה להלן [בבית] בדמים דכתיב ויסף חמישית כסף [אף כאן בדמים] : מכבשי עצרת . דכתיב בהן קדש יהיה לה' לכהן בחנם] : דנין קדשי בדק הבית כו' . דבין בית ובין דמי שדה אחוזה הוו קדשי בדק הבית : שדה אחוזה וכבשי עצרת הוו מתנה לכהנים דבתרווייהו כתיב לכהן יהיה ולא במקדיש בית : ר'

א) נראה דצ"ל משום דעבד עברי מצו"ח לא פריך דהכא תרתי והכא יבום לחודיה משום דעבד עברי וכו' .

נושא
אם בנו גואל אינו יוצא לכהנים ביובל משא"כ אם אחיו גואל - יוצא

מבנה
△ שאלה
▽ תשובה

מבנה
◇ סדרה של שאלות בענין פדיון שדה אחוזה

נושא
גאלה א' מן הכהנים

נושא
ג' שיטות תנאים בהגיע יובל ולא נגאלה מה דין השדה לגבי יציאה לכהנים

נושא
מקורות והסבר המח' בין ר' יהודה ור"ש

ויקרא כז:כ
ואם לא יגאל את השדה ואם מכר את השדה לאיש אחר לא יגאל עוד
כא והיה השדה בצאתו ביובל קדש לה' כשדה החרם לכהן תהיה אחוזתו